

Leksiniai ir sintaksiniai tikslumo trūkumai

Iš kalbinės raidos santykio su turiniu kyla kalbos tikslumo reikalavimas: išraiškos priemonė turi atitikti mintį, o ši – daiktą, įvykį. Jeigu to nepaisoma, sakinyse dažniausiai ne tik tinkamai neperteikia minties, bet būna ir neaiškus arba visai nesuprantamas.

Tikslumas sietinas su kalbos taisyklingumu. Kaip teigia J. Pikčilingis: „Ne viskas, kas netikslu, yra netaisyklinga, bet visa, kas netaisyklinga, dažnai esti netikslu.“

Kalbos tikslumo klaidos skiriamos į grupes: **darybines, leksines, morfologines, sintaksines tikslumo klaidas.**

Leksiniai tikslumo trūkumai

1. Netinkamas **leksinis** sinonimas ar kitas **artimos reikšmės žodis**.

Pvz.:

Lietuvos magnatai galvojo (= manė), kad nusilpusi Rusija gali tapti jiems lengvu grobiu.

Galvoti – tai „mąstyti, samprotauti“, o *manyti* – tai „turėti nuomonę, būti įsitikinusiam“.

Gauti gerą derlių nuolat maišydavo (= kliudydavo) blogos oro sąlygos.

Maišyti – tai „koku įnagiu sukti, plakti, vartyti“, o *kliudyti* – tai „daryti kliūtis, trukdyti“.

2. **Bendras**, „universalus“ veiksmažodis **ar jo vedinys** ten, kur tiksliau mintį išreikštų konkretus žodis.

Pvz.:

Yra dalyvavęs (= prisidėjęs) prie žodyno redagavimo.

Tėtis paėmė (= čiupo, griebė) sūnų ir pradėjo mušti.

3. Pavartotas **ne tas žodis** – iškreiptas teiginys.

Pvz.: Žmogus, nesustabdydamas žingsnių (= nesustodamas, nelėtindamas žingsnių), ėjo toliau.

4. Netinkami (supainioti, ne to stiliaus ir kt.) **sinonimai**.

Pvz.: O kas perskaito, tam akyse pradeda formuotis (= kauptis / tvenktis) ašaros.

5. **Supainioti** paronimai.

Pvz.: Tiek laiko jautusi pažeminimą, senutė jau nesitikėjo, kad su ja bus žmogiškai (= žmoniškai) elgiama.

6. Netinkami **tropai**.

Pvz.: Mokytojas jaučia atsakomybę dėl savo išleistų į gyvenimą sėklų.

7. **Netikslios perifrazės**.

Pvz.: Jos kūno viduje slypėjo niekam nesuprantamas dvasinis praradimas.

Sintaksiniai tikslumo trūkumai

1. **Netiksliai žodžių tvarka**: netikslus prasminių akcentų išdėstymas **sakinyje arba tekste**.

Pvz.: Tokiu pavadinimu neseniai išleistas spalvotų nuotraukų labai gražus albumas (= labai gražus spalvotų nuotraukų albumas).

2. **Netiksliai parinkta sakinio konstrukcija** (nesinonimiška sakinio konstrukcija, ne tas sintaksinis sinonimas).

2.1. Sakiniai su jungtuku **bet**.

Pvz.: Barbutė viską papasakojo Cvirkienei, bet jos pasakojimas pagražintas (= papasakojo pagražindama).

2.2. Šalutiniai pažyminio dėmenys su jungiamuoju žodžiu **kuris**.

Pvz.: Iš trijų vyrų išsiskyrė vienas, kuris (= jis ir) išgelbėjo berniuką.

2.3. Netinkamas sintaksinis sinonimas.

Pvz.: Vytukas su Vidu nubėgo į stotį. Jie laukė, kada atvažiuos dėdė (= laukė atvažiuojant dėdės).

3. Netiksliai nustatytos **sakinio ribos**.

3.1. Nesujungti į vieną sakinį artimai susiję dėmenys.

Pvz.: Senelis norėjo juos pavaišinti. Bet berniukai atsisakė. (= Senelis norėjo juos pavaišinti, bet berniukai atsisakė).

3.2. Į vieną sakinį sujungti nutolusias mintis reiškiantys sakiniai.

Pvz.: Gydytojas apžiūrėjo stirną ir ėmė gydyti, stirna pasveiko. (= Gydytojas apžiūrėjo stirną ir ėmė gydyti. Stirna pasveiko).